

ยุวประชาเมธี : การพัฒนาเยาวชนแห่งอนาคตของชาติ

พระครูพิพิธสุตาทรร (บุญช่วย สิริธโร)*

“เยาวชน” นับเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในอนาคต หากแต่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเยาวชนทั่วโลกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา เราจึงเห็นปรากฏการณ์เยาวชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยการใช้ชีวิตที่มุ่งเสพและบริโภควัตถุ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าที่แท้จริงของ**วัตถุเสพบริโภค** ด้านสภาพจิตใจก็มีลักษณะที่ทุกข์ง่ายแต่สุขยาก จึงเกิดเหตุการณ์กราดยิงครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ด้านสังคมก็มีลักษณะความเป็นปัจเจกมากขึ้นตามลำดับ เพราะสิ่งหล่อหลอมเยาวชนประเภทเกมส์คอมพิวเตอร์ก็ล้วนแต่สร้างเยาวชนให้มีความเป็นปัจเจกมากยิ่งขึ้นทุกวัน ด้านสติปัญญาก็จะเห็นความสนใจใฝ่รู้ลดลงไปทุกที เยาวชนเรามากจะมีสมาธิสั้น เรียนรู้ไม่ลึกซึ้งและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อการใช้ชีวิตท่ามกลางกระแสทุนนิยมบริโภค ที่สภาพแวดล้อมต่างมุ่งส่งเสริมให้เสพและบริโภคอย่างไม่ลืมหูลืมตา

เยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงภาวะการณดังกล่าวที่ท่วมทับโลกเราได้ การพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่จะเกิดในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถของเยาวชนในปัจจุบัน แต่เมื่อเยาวชนในปัจจุบันไม่สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ก็จะเป็นปัญหาต่อเนื่องว่าทิศทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่จะเป็นอย่างไรต่อไป ซึ่งการพัฒนาเยาวชน ถือเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งครอบครัว สถาบันการศึกษาและองค์กรศาสนา ที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันรับทราบความเป็นไปของกระแสสังคม พร้อมทั้งระดมพลังวางแผนทางพัฒนาศักยภาพของเยาวชน โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีการเปิดพื้นที่ทางสังคมและความคิด ให้เยาวชนได้แสดงออกผ่านกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจ เพื่อการพัฒนาตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคมต่อไป

* รองอธิการบดีวิทยาเขตเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๔๒ รวมบทความทางวิชาการ เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาการพัฒนาเยาวชนของชาติ และของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในอนาคต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อสร้างยุวประชาเมธีขึ้น เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของจังหวัดและประเทศ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจโดยใช้วิจารณญาณ(ปัญญา) มีคุณธรรมจริยธรรมกำกับในการดำเนินชีวิต มีการปรับประยุกต์หลักพุทธธรรมให้เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม กับวัย และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งในสังคมอย่างเกื้อกูล ทั้งยังมีความปรารถนาจะเป็นผู้ที่ยกระดับปัญญาของตนอยู่เนืองนิจ อันเป็นลักษณะที่เรียกว่า “ยุวประชาเมธี”

จากการดำเนินโครงการภายใต้การสนับสนุนของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ มีบทสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานโครงการร่วมกับสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เข้าใจสนใจอดีต ปัจจุบันและอนาคต มีคำตอบที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งวิทยาเขตเชียงใหม่ปรารถนาให้ความรู้นี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมให้มากที่สุด ด้วยความหวังว่า จะเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการร่วมประสานระหว่างภาคีต่างๆ ในการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรมต่อไป

กรอบคิดและการดำเนินงานสร้างยุวประชาเมธี

การดำเนินโครงการยุวประชาเมธี มีกรอบคิดและการดำเนินการที่สำคัญหลายประการด้วยกัน โดยแบ่งออกเป็นระยะต่างๆ ดังนี้

ระยะที่ ๑ : การสร้างเมธีต้นพันธุ์ ในระยะนี้ได้ใช้กรอบความคิดและการดำเนินการที่สำคัญคือ การใช้กลไกกรรมการนักเรียนในการดำเนินการ การจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ เป้าหมายและทางออก การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร สถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษา การพัฒนาการคิดโดยเฉพาะการคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ บุรณาการ ริเริ่มสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจ และการสร้าง

การพัฒนาเยาวชนแห่งอนาคตของชาติ

ความตระหนักซึมซับในคุณค่าศีลธรรม วัฒนธรรมและวิถีไทย ซึ่งในระยะนี้ได้ดำเนินการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเยาวชนแกนนำที่เป็นนักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษา ๑ ครั้ง

ระยะที่ ๒ : เมล็ดพันธุ์แตกหน่อ ในระยะนี้ได้ใช้กรอบความคิดและการดำเนินการที่สำคัญคือ การสนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาเยาวชนในลักษณะพหุภาคี เพื่อการพัฒนาการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของเยาวชนแกนนำทั้งหลาย ซึ่งส่งผลให้เยาวชนตระหนักถึงการพัฒนาตนเอง เกิดภาวะผู้นำ และเข้าใจความสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม รวมทั้งได้มีการนำเสนอโครงการเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะของยุวประชาเมธีร่วมกัน

ระยะที่ ๓ : การต่อก้านใบให้เห็นผล ในระยะนี้ได้ใช้กรอบความคิดและการดำเนินการที่สำคัญคือ การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมเบื้องต้นที่เยาวชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อสะท้อนบทบาทและพลังของเยาวชน มีการจัดเวทีสรุปทบทวนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และการจัดกิจกรรมมหกรรมการศึกษา “ยุวประชาเมธี” ซึ่งส่งผลให้เห็นว่าเยาวชนมีศักยภาพในการดำเนินโครงการจริงโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับอาจารย์และชุมชน ทั้งยังสะท้อนบทบาทการมีส่วนร่วมของเยาวชน ครู(อาจารย์)ที่ปรึกษาและชุมชนได้เป็นอย่างดี

ระยะที่ ๔ : การเพาะเมล็ดพันธุ์เพิ่ม ในระยะนี้ได้ใช้กรอบความคิดและการดำเนินการที่สำคัญคือ การการสร้าง “เมล็ดแตกหน่อหรือเครือข่ายยุวประชาเมธี” และการใช้กลไกกรรมการนักเรียนในการดำเนินการ ซึ่งพบว่ามีความสนใจจำนวนมากที่เข้าร่วมโครงการได้รับการพัฒนาศักยภาพ และเกิดเครือข่ายเยาวชนขึ้น รวมทั้งมีบทเรียนเกี่ยวกับผลสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาเพื่อสร้างยุวประชาเมธี อันจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนได้นำไปศึกษาและทดลองปฏิบัติในพื้นที่อื่นต่อไป

แผนการดำเนินงานโครงการ

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการ ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วมได้เสีย ซึ่งประกอบด้วย คณะทำงานโครงการ และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ตัวแทนเยาวชนในชุมชนและนักเรียน

๔๔ รวมบทความทางวิชาการ เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผนปฏิบัติการ ประกอบด้วยการตั้งประเด็นความคาดหวังร่วมกัน การแสวงหาแนวทางแก้ไขหรือดำเนินงาน การกำหนดแผนงาน เพื่อนำสู่การดำเนินงานโครงการเพื่อการสร้างและพัฒนาเยาวชนประชาแม่ธีในสถานศึกษา โดยการปรับประยุกต์แนวคิด Future Search Conference

ขั้นตอนที่ ๓ การปฏิบัติการ เป็นปฏิบัติตามโครงการเพื่อสร้างและพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะเป็นเยาวชนประชาแม่ธีในสถานศึกษา โดยการสนับสนุนงบประมาณแก่สถานศึกษา เพื่อการขับเคลื่อนโครงการที่นำเสนอ ทั้งนี้มุ่งเน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมสูงสุดของเยาวชน

ขั้นตอนที่ ๔ การติดตามประเมินผล โดยการนิเทศเยี่ยมเยือน การรายงานจากสถานศึกษา และการประชุมสรุปบทเรียน ซึ่งจะทำให้ได้บทสรุปเพื่อนำเสนอรายงานแก่ส่วนราชการที่สนับสนุนงบประมาณและสรุปบทเรียนการพัฒนาเยาวชนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน และสาธารณชนโดยทั่วไป

สองกระบวนการนำสู่เป้าหมาย

กระบวนการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารของเยาวชน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดและวิเคราะห์บทบาทเยาวชน การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การพัฒนาทักษะการสื่อสาร

กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาและชุมชน การออกแบบและนำเสนอโครงการ การปฏิบัติตามโครงการและรายงานผล การจัดเวทีเยาวชนและเครือข่าย เชื่อมโยง การรณรงค์กิจกรรมในสถานศึกษา การพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

การคัดเลือกสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการ มีหลักเกณฑ์คือ เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือใกล้เคียง มีความเข้าใจในเป้าหมายหลักเกณฑ์และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งได้คัดเลือกจำนวน ๖ แห่งประกอบด้วย ระดับอาชีวศึกษา ได้แก่

การพัฒนาเยาวชนแห่งอนาคตของชาติ

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ ระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบาลีสหประชาวิทยา-
ลงกรณราชวิทยาลัย โรงเรียนไชยโรจน์วิทยา และโรงเรียนวัดช้างเคียน และระดับประถมศึกษา ได้แก่
โรงเรียนบ้านแม่จ้อง และโรงเรียนบ้านป่าเส้า

ด้านการคัดเลือกเยาวชน ให้สถานศึกษาเป็นผู้คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์คือ มีความสนใจ
ในการทำกิจกรรม และอยากฝึกฝนตนเองด้วยกิจกรรมใหม่ๆ ซึ่งทางโครงการได้ประสานงาน
กับสถานศึกษา หลังจากสถานศึกษาแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ ให้ส่งนักเรียนสถานศึกษา
ละ ๒๕ รูป/คน ครูที่ปรึกษา ๒ คนและคณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้ปกครอง ๓ คน

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาเยาวชน มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริม
กระบวนการมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะการคิดให้นักศึกษามีความสามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์
คิดบูรณาการสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะการตัดสินใจ รวมทั้งเกิดความซึ่ซซับในคุณค่า
ศีลธรรม วัฒนธรรมและวิถีไทย ซึ่งเรียกระยะนี้ว่า ระยะสร้างเมล็ดพันธุ์ กิจกรรมการดำเนินการ
เกิดจากการประมวลแนวคิดเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างอนาคต
ร่วมกัน ก่อเกิดเป็นแนวทางในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างยุวประชาเมธี โดยประกอบ
ด้วยขั้นตอน ๙ ขั้นตอน

ขั้นที่ ๑ การคาดหวัง “เยาวชนในฝัน”

หลังจากแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนที่เหมาะสมแล้ว วิทยากรได้กำหนดให้
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนเขียนความคาดหวังของตนลงในกระดาษรูปหัวใจที่ได้รับแจกว่า ตนคิดว่า
ลักษณะของเยาวชนในฝันควรจะเป็นเช่นไร ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออก
และลักษณะทางความคิดจิตใจ เมื่อทุกคนเขียนเสร็จให้ผลัดกันอ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง จากนั้นจึง
ร่วมกันหลวมรวมความคิดลงในกระดาษแผ่นใหญ่ พร้อมทั้งตั้งชื่อกลุ่มและนำเสนอต่อที่ประชุม
จากนั้นจึงนำกระดาษดังกล่าวติดที่ผนังห้องเรียน พร้อมกันนี้ให้สรุปลักษณะของเยาวชนในฝัน
ของกลุ่ม เพื่อเป็น “จุดหมาย” ในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนายุวประชาเมธี ซึ่งถือเป็น
สัญญาที่ทุกคนควรปฏิบัติ จนถึงจุดหมายกันทุกคน

๔๖ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

(ตัวอย่างตาราง) “เยาวชนในฝัน”

ลักษณะพฤติกรรม	ลักษณะการคิดและจิตใจ

ชั้นที่ ๒ รำลึกอดีต

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดนั่งสมาธิ โดยนั่งหลับตาแล้วรำลึกถึงเชียงใหม่ในอดีตและปัจจุบันที่ผ่านมาว่า ที่ผ่านมามีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมและกายภาพอย่างไรเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจุบันอย่างไร โดยให้เวลานัก ๕ นาที จากนั้นให้ลืมตาแล้วเขียนสิ่งที่นึกได้ลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้ แล้วให้ทุกคนเขียนข้อความดังกล่าวลงในกระดาษแผ่นใหญ่ซึ่งติดอยู่ข้างผนังห้อง ทั้งนี้หากประเด็นใดซ้ำกันให้ทำเครื่องหมาย / ลงด้านหลังข้อความนั้นๆ สุดท้ายของกิจกรรมก็ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอภิปรายพร้อมกันสรุปเพื่อเข้าประเด็นต่อไปนี้

- ๑) ลักษณะของเชียงใหม่ในอดีต
- ๒) ลักษณะของเชียงใหม่ในปัจจุบัน
- ๓) ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ชั้นที่ ๓ ทุกข์ของเยาวชน

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนนั่งเป็นวงกลมแล้วหลับตาทำสมาธิเพื่อรำลึกถึงปัญหาของเยาวชนเท่าที่พบในอดีตและปัจจุบันว่ามีปัญหาอะไรบ้าง จากนั้นให้ถ่ายทอดปัญหาของตนเป็นภาพพร้อมระบายสีลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้ เมื่อทุกคนในกลุ่มวาดภาพเสร็จจึงให้ผลัดกันเล่าปัญหาหรือความทุกข์ของตนสู่เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง โดยรูปภาพให้เพื่อนสมาชิกดูด้วยเมื่อเล่าครบทุกคนแล้วจึงให้นำรูปภาพแต่ละรูปไปลงในกระดาษแผ่นใหญ่เพื่อรวมปัญหาเป็นของกลุ่มและส่งตัวแทนออกมานำเสนอต่อที่ประชุมที่ละกลุ่ม เมื่อเล่าเสร็จจึงนำกระดาษนั้นปิดไว้ที่ผนังห้องท้ายสุดของกิจกรรมนี้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปปัญหาของเยาวชนและลงบันทึกในแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ติดไว้ที่ผนังห้องเช่นกัน

การพัฒนาเยาวชนแห่งอนาคตของชาติ

ขั้นตอนที่ ๔ ลำดับความสำคัญของปัญหา

วิทยากรแจกสติ๊กเกอร์ให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ ๓ ดวง เพื่อนำไปติดประเด็นปัญหาที่ตนเองคิดว่า มีความสำคัญที่สุด ประเด็นละ ๑ ดวง โดยประเด็นปัญหาเหล่านั้นถูกรูปและนำเสนอในแผนที่ความคิด (Mind Mapping) จากนั้นวิทยากรจึงทำการสรุปเพื่อจัดอันดับของปัญหา ตามจำนวนของสติ๊กเกอร์ ซึ่งปัญหาที่ได้จากการจัดอันดับนี้ จะถูกนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต้นไม้ปัญหา

ขั้นที่ ๕ ต้นไม้ปัญหา

วิทยากรนำภาพต้นไม้ใหญ่ติดหน้าห้องประชุม แล้วชวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมอภิปรายถึงธรรมชาติของต้นไม้ตั้งแต่ ราก ลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ ดอก ผล จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบกับปัญหาว่า สาเหตุที่แท้จริงหรือรากเหง้าของแต่ละปัญหาคืออะไร ทำยสุดของกิจกรรมนี้จะทราบว่ามีปัญหาอะไรบ้างและสาเหตุของแต่ละปัญหาคืออะไร จากนั้นจึงแจกแผนภาพต้นไม้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มเขียนชื่อปัญหา ซึ่งเป็นส่วนของ (ใบ) ทั้งนี้ปัญหาจะได้รับจากการจัดอันดับในขั้นตอนที่ ๔ พร้อมกันนี้ให้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา (ราก) ตัวเสริมที่ทำให้เกิดปัญหา (ลำต้น กิ่ง ก้าน) และผลลัพธ์ของปัญหา (ดอก ผล) แล้วนำไปวางตามส่วนประกอบของต้นไม้ดังกล่าวข้างต้น ทำยสุดจึงอภิปรายดูความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ ๖ สร้างวิสัยทัศน์แผนพัฒนายุวประชาเมธี

วิทยากรให้นักเรียน ครูอาจารย์ และกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมกลุ่มตามสถานศึกษาของตน และให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางหรือวิธีการพัฒนาเพื่อสร้างยุวประชาเมธีว่าควรดำเนินการอย่างไร โดยให้เวลา ๒๐ นาที เมื่อหมดเวลาจึงให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำผลการอภิปรายเสนอหน้าชั้นเรียน จากนั้นให้ทุกท่นร่วมกันอภิปรายและสรุปเป็น “วิสัยทัศน์ในการพัฒนายุวประชาเมธี” ที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน

ขั้นที่ ๗ การพัฒนากิจกรรมโครงการพัฒนา

เป็นการสร้างรูปธรรมการพัฒนาผ่านกิจกรรมโครงการ เป็นการพัฒนาโดยนักเรียนนักศึกษาในลักษณะพหุภาคี ผ่านการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย โดยโครงการได้ให้การสนับสนุนงบประมาณจำนวนหนึ่งสำหรับดำเนินโครงการในสถานศึกษา

๕๘ รวมบทความทางวิชาการ เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

เพื่อมุ่งสร้างทีมงานและขยายผลเพิ่มจำนวนวิทยากรอาสาแกนนำยุวประชาเมธีในสถานศึกษา และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมลักษณะต่างๆ อาจโดยการพัฒนาต่อยอด จากกิจกรรมเดิมที่มีความโดดเด่นเห็นผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเรียกกระแสนี้ว่า ระยะเมล็ดพันธุ์แตกหน่อ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน

สำหรับโครงการที่สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการล้วนและเป็นโครงการที่น่าสนใจทั้งสิ้น เช่น โครงการต้นกล้าสู่วันใหม่ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ที่เน้นการจัดกิจกรรม กลุ่มย่อย (Peer Group) ในลักษณะของกลุ่มเพื่อนรักและห่วงใยเพื่อน หรือพี่บ่น้อง เพื่อ แบ่งปันความห่วงใยและหวังดีให้แก่เพื่อนพ้องในสถานศึกษา ให้เป็นการชวนกันเก่งและดี กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม โดยการขยายผลสู่กลุ่มเพื่อน ๑ ต่อ ๕ คน และมีการ เชื่อมโยงกับกิจกรรมเดิมก่อเกิดเป็นกิจกรรมการพัฒนา เพื่อฝึกฝนให้นักศึกษาเรียนรู้การเสีย สละเพื่อส่วนรวม เช่น การพัฒนาสาธารณชุมชนและการออกค่ายอาสา

ขั้นที่ ๘ การสร้างองค์ความรู้และประมวลผลการเรียน

การจัดเวทีเยาวชนและขยายเครือข่าย เป็นช่วงเวลาของการขยายผลการ ดำเนินกิจกรรม การพัฒนายุวประชาเมธี โดยการนำเสนอภาพรวมกิจกรรมของเยาวชนสู่สาธารณชน ผ่านการ นิเทศ การสรุปบทเรียน มหกรรมการศึกษา และนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะ ซึ่งเรียกกระแสนี้ว่า ระยะต่อก้านใบให้เห็นผล ทั้งนี้สอดคล้องกับกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน

ขั้นตอนที่ ๙ การเพาะเมล็ดพันธุ์เพิ่ม

เป็นการสรุปบทเรียนเพื่อสังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้จากการดำเนินโครงการ เน้นการสร้าง “เมล็ดแตกหน่อหรือเครือข่ายยุวประชาเมธี” โดยการใช้กลไกกรรมการนักเรียนสำหรับการ ขยายเครือข่ายในสถานศึกษา และการมอบหมายให้สถานศึกษาที่เป็นผู้ร่วมโครงการฯ ดำเนิน การเชิญชวนสถานศึกษาอื่นๆ เข้าร่วมกิจกรรมสถานศึกษาละ ๒ แห่ง จนเกิดเครือข่ายทั้งสิ้น ๑๔ แห่ง และเกิดนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น อีกทั้งเพื่อขยาย แนวคิดการพัฒนาเยาวชนสู่สาธารณชนจึงได้มีการจัดทำเอกสารสรุปบทเรียนขึ้น

ผลการดำเนินงาน

ผลการพัฒนาเยาวชน

จากการประมวลผลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก เอกสารรายงาน และการนำเสนอ ข้อมูลของเยาวชน/ครู สรุปได้ว่า นักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาตนเองให้มีลักษณะของการเป็นยุวประชาเมธี อันได้แก่ การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การพัฒนาจิต และเกิดสมาธิในการเรียนดีขึ้น การพัฒนาบุคลิกลักษณะความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม การขยายผลสร้างเครือข่ายกลุ่มแกนนำอาสาในสถานศึกษา การบำเพ็ญตนเอง ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมที่เกิดจากได้รับการจุดประกายถึงคุณค่า ความสามารถและพลังที่ตนเองมีอยู่

ข้อควรคำนึงเพื่อการพัฒนายุวประชาเมธี

จากการดำเนินงานพบว่า การพัฒนาเยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตนั้น ควรประกอบด้วย

การเน้นกระบวนการ มุ่งสร้างประสบการณ์ตรงและกระบวนการกลุ่ม ที่เปิดโอกาสให้ ทุกๆ คนมีความร่วมมืออย่างเท่าเทียม มีการช่วยเหลือยอมรับกันและกัน

การยอมรับในศักยภาพ เน้นการปฏิสัมพันธ์และกระบวนการคิด โดยการเปิดโอกาส ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อแก่กันและกัน นำสู่การสรุปและเชื่อมโยงระหว่างโลก ของความเป็นจริงภายนอกกับสภาพการเรียนรู้ในห้องเรียน จนสามารถใช้แนวคิดในการสร้าง กิจกรรมหรือโครงการเพื่อการพัฒนาสังคม

เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและมีส่วนร่วมสูงสุด ที่ให้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อจัดกรอบคิดในการดำเนินงาน กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนและปฏิบัติงานทุกขั้นตอนโดย มีครูเป็นที่ปรึกษา

การบูรณาการกิจกรรมสถานศึกษา โดยการเชื่อมกิจกรรมการพัฒนานักเรียนของ สถานศึกษา และการสานต่อยอดกิจกรรมเดิม

การสร้างเงื่อนไขเพื่อเสริมสร้างและปรับพฤติกรรมที่เหมาะสม การทำบันทึก ความดี การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานตามโครงการที่นำเสนอ การจัดเวที

๕๐ รวมบทความทางวิชาการ เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

สรุปบทเรียนเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในสถานศึกษาอื่น การติดตามนิเทศผลการดำเนินงานตามโครงการฯ การจัดมหกรรมการศึกษาที่เน้นให้นักเรียนนักศึกษาได้นำเสนอผลการดำเนินงานของตนเองสู่สาธารณชน การมอบเกียรติบัตรและเข็มประดับที่แสดงสถานภาพการเป็นยุวประชาเมธี การมอบโล่เกียรติยศให้แก่สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานที่ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะยุวประชาเมธี การจัดบันทึกเทปโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน การจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น จัดบอร์ด เสียงตามสาย ซึ่งกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนนักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเอง และพยายามขยายผลสร้างการยอมรับในสถานศึกษาและชุมชน

หากย้อนกลับไปดูภูมิปัญญาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ทั้งทางด้านกาย ด้านจิต ด้านสังคม และด้านปัญญาแล้ว เราจะเห็นความสอดคล้องกันของกรอบคิด กล่าวคือ การให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ร่วมกันคิด ตัดสินใจ และดำเนินการ โดยมีผู้ใหญ่คือครูอาจารย์ พระสงฆ์ และผู้ปกครองคอยเป็นที่ปรึกษา อันเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจ และภาคภูมิใจในความสำเร็จจากการคิด ตัดสินใจ และดำเนินการด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันการที่ได้มีโอกาสกลับมาทบทวนกระบวนการ ได้พบที่จุดแข็งจุดอ่อน ก็สามารถนำมาสู่การปรับปรุงการทำกิจกรรมครั้งต่อไปให้ดีขึ้น อันเป็นการสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับข้อมูลที่รอบด้านจากการบอกเล่าจากหนังสือตำราหรือตำรา ด้วยการใกล้ชิดกับผู้รู้หรือค้นคว้าจากห้องสมุด (สัปปริสังเสวะและสัทธัมมัสสวณะ) จากนั้นก็จึงนำมาคิดอย่างแยกคาง ด้วยการเหตุด้วยผล มองเห็นทั้งประโยชน์และโทษ มองเห็นทางออก เป็นต้น (โยนิโสมนสิการ) และการทดลองลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อดูว่าจะประสบผลเป็นประการใด (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ) พร้อมทั้งมีการทบทวน ปรับปรุง แก้ไข กระทั่งได้ผลตามที่ต้องการ

จึงนับเป็นบทเรียนที่ทรงคุณค่า และน่าสนใจ ที่ส่วนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนจะได้นำได้พิจารณาปรับประยุกต์ตามเหมาะสมกับบริบทของสังคคนที่เปลี่ยนแปลงไป บทหลักการเรียนรู้ที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ดังกล่าวต่อไป

